

MARTIN FLOSMAN

S ORLEM I LVEM

PŘÍBĚHY ČESKÝCH VOJENSKÝCH
DUCHOVNÍCH V DRAMATICKÉM
DVACÁTÉM STOLETÍ

2. DÍL

ústav pro studium
totalitních režimů

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Obsah

V nové republice	11
Na okraji společnosti	11
Memorandum vojenského kléru	22
Recepce duchovní správy	29
Restrikce vojenského duchovenstva	45
Organizace vojenské duchovní správy	57
Katolická skupina	70
Evangelická skupina	84
Skupina Církve československé	98
Činnost vojenských duchovních	109
Prověření připravenosti	154
Výpomocná duchovní správa	159
Předpisy	171
Matriky	184
Smutný konec	199
Generální superior Mons. Antonín Voneš	206
Nechtěný biskup i generál – generální superior ThDr. Mons. Josef Bombera	210
Plk. duch. Mons. Gustav Šuman	220
Pplk. duch. ThDr. Karel Forst	243
V těžkých časech – vojenští duchovní v letech 1939–1945	259
Likvidace duchovní služby	259
Československá zahraniční armáda	261

Doma v protektorátu	266
Kpt. duch. František Krupka	268
Pplk. duch. JUDr. Emanuel Hanuš	281
Kpt. duch. Gotthard Felix	286
Polní kurát Jindřich Josef Baukhage	289
Kpt. duch. František Mai	292
Mjr. duch. Robert Přáda	296
Synovec a strýc ve druhém odboji	301
Plk. duch. Mons. ThDr. Rudolf Zháněl	302
Plk. duch. Mons. Karel Zháněl	322
„Bojí se nás. Proč? Nevím...“	
– duchovní služba v letech 1945–1950	333
Zápas o obnovu duchovní služby	333
Organizace duchovních správ	340
Působení duchovní služby	353
Pokus o reorganizaci	374
V hodině velké zkoušky	379
Individuální osudy vojenských duchovních po únoru 1948	386
Případ Pojar – Bednařík	387
Likvidace duchovní služby	401
Npor. duch. Jan Blesík CSsR	408
Oběť Katolické akce – škpt. duch. Ludvík Teplík	441
Kněz, generál a turista – gen. duch. Mons. Jaroslav Janák	452
Obnovení duchovní služby v Armádě České republiky	462
Český vojenský duchovní ve 20. století	467
Seznam použitých zkratk	475
Seznam použité literatury a pramenů	477
Jmenný rejstřík	483

i lidu dosažitelná. Vrchní vedení budiž generální superiorát v Praze, jehož název úřední jakož i ostatních mohl by být obdobně změněn snad ve vojenský matriční úřad.

Po úplné demobilizaci zbylo by asi 30–40 aktivních polních kurátů neb superiorů národně uvědomělých, jichž jméno ničím nečestným není poskvrněno. Ze starších asi jistě několik půjde do penze, takže by mladší kuráti úřady matriční zastávali mohli a tím možnost slušného žití jim zabezpečena.

Podepsaný zástupce všech vojenských kněží aktivních i záložních předkládá toto memorandum ministru národní obrany k blahovlnnému uvážení se slibem, že všichni vojenští duchovní nadále chtějí pracovati pro všechno, co by přispívalo ku blahu, štěstí a slavné budoucnosti naší mladé Československé republiky.⁷

Recepce duchovní správy

Každý moderní stát je postaven před problém, zda a v jakém rozsahu umožnit přístup církví jako organizovaných nositelů a zprostředkovatelů náboženských idejí do armády, a tak zaručit jejich příslušníkům svobodu projevu náboženského vyznání včetně účasti na náboženských obřadech. Symbiózou armády a církve se postupem doby vyvinuly tři typy vojenské církevní správy. Převažujícím se stala exemptní vojenská duchovní správa, spočívající v přítomnosti duchovních ve vojenském svazku, kteří podléhají nejvyššímu vojenskému duchovnímu a jsou nezávislí na běžné (civilní) duchovní správě.

Dalším typem je smíšená vojenská duchovní správa, kde duchovní sice jsou ve vojenském svazku zařazeni, avšak nepodléhají nejvyššímu vojenskému duchovnímu, ale církevním hodnostářům obecné duchovní správy. Třetí typ se vyznačuje tím, že vojenská duchovní správa neexistuje, organizuje se jen v době války a v době míru se o příslušníky armády starají civilní duchovní.

⁷ Vojenský historický archiv (VHA), f. Ministerstvo národní obrany (MNO), k. 47, prezídium, inv. č. 2230, sign. 1/61.

„Československá vojenská správa neprojevovala po roce 1918 příliš velký zájem o zavedení této [tj. duchovní] služby v československé armádě. Jestliže k tomu přesto roku 1919 došlo, bylo to spíše z iniciativy především katolické církve, opírající se o dosavadní tradice, než z vědomí potřebnosti této služby v rozhodujících kruzích státu a armády.“ Těmito slovy charakterizuje Rudolf Sander zřízení duchovní služby v prvorepublikové armádě ve svém textu *Organizační a dislokační vývoj československé armády v letech 1918–1939*⁸ a odtud jej opakovaně přebírají další. V souvislosti s výše zmiňovanými protikatolickými náladami ve státě pochopitelně existovala snaha omezit vliv duchovních také v armádě. Navíc v době, kdy vůdčí osobnosti státu a politického života prosazovaly důslednou odluku církve od státu, byla budoucnost vojenského kléru skutečně značně nejistá. Výbor národní obrany⁹ na své schůzi konané 4. listopadu 1918 přijal v článku 21 následující usnesení:

„1. Veškerí záložní duchovní všech vyznání budtež bezodkladně propuštěni na dovolenou.

2. Záležitosti aktivních osob vojenské duchovní správy vyřídí se současně s otázkou aktivních důstojníků vůbec.

3. Zrušují se ihned veškery povinné a nucené bohoslužebné a jiné náboženské úkony všech vyznání v celém oboru čs. branné moci. Pokud jednotlivci žádají o náboženské úkony např. v nemocnicích apod., budtež požádání občanští duchovní.“¹⁰

Reálná situace však ukázala, že aplikování takto pojatého řešení by bylo příliš radikálním v době, kdy se z front vracely desítky vojenských útvarů a tisíce mužů se stále nacházely ve vojenských nemocnicích nebo zajateckých táborech. Jenom v oblasti ZVV Brno působilo v září 1919 sedmnáct duchovních, z toho osm v posádkových nebo záložních nemocnicích

⁸ SANDER, Rudolf, *Organizační a dislokační vývoj československé armády v letech 1918–1939*, Sborník archivních prací, č. 1, 1985, s. 3–162.

⁹ Ustanoven 30. října 1918 jako zvláštní složka Československého národního výboru, aby řídil veškeré vojenské záležitosti nově vzniklého státu. Svoji činnost ukončil 15. listopadu 1918. Jeho kompetence převzalo nově vzniklé Ministerstvo národní obrany a částečně branné výbory Národního shromáždění.

¹⁰ VHA, f. Výbor národní obrany, k. 1, inv. č. 4.

v Brně, Olomouci, Hranicích, Jihlavě, Kroměříži nebo Opavě.¹¹ V dalších osmi nemocnicích byla duchovní správa vykonávána subsidiárně.¹²

„Ze všech stran Československé republiky obracejí se ke mně vojenští duchovní jak záložní, tak i aktivní, prosíce mne o rozhodnutí jak v osobních, tak i služebních záležitostech. Považují mne duchovní tito jakožto referenta Vojenského velitelství v Praze a jako nejstaršího jak hodností, tak i stářím, za šéfa vojenského duchovenstva československého,¹³ zahajuje svůj nedatovaný dopis adresovaný Ministerstvu národní obrany polní superior Antonín Voneš, který se tak po převratu sám postavil do čela vojenského duchovenstva. V listu zmiňuje potřebu pastorace ve vojenských nemocnicích, nutnost vedení matrik i situaci na Slovensku. „Vracejí se z pole vojenští duchovní záložní i aktivní a prosí, nemajíce v diecesích místo, o místa v některé nemocnici vojenské. Pokud nutná potřeba to umožňuje, vyhovuje se přání, neboť doznat musíme, že veliká část polních kurátů českých v ohledu národnostním a působnosti své v poli za nejkrutější persekuce získala si nesmrtelných zásluh. [...] Jest nařízeno, aby vojenští duchovní v záloze byli propuštěni do svých diecesí. Tak se vskutku děje. Ale mnozí při návratu svém dostávají odpověď: Vaše místo je obsazeno. Kuráta, který skoro pět let v nebezpečnostech a útrapách všeho druhu konal svou povinnost u našich vojáků, strčí do vesnického koutku. Proti tomu musím se vši silou ohradit. Musím se zastat a vzít v ochranu tyto národní hrdiny, aby jim biskup dal přednost při obsazování míst jak kaplanských, tak farářských. [...] Aby všem těmto úkolům dostáti mohl níže podepsaný, jest nezbytné, aby pověřen byl patřičnou autoritou, kterou by mu udělilo Ministerstvo národní obrany jmenující ho generálním superiorem československého vojenského duchovenstva aspoň pro čas, než definitivně se rozhodne o otázce polního duchovenstva, a aby kompetence jeho mu byla jasně vymezena, aby autoritativně mohl vystupovat se zřetelem na uvedené záležitosti duchovní.“¹⁴

¹¹ VHA, f. MNO, r. 1919, k. 252, XII. odbor, č. j. 4583.

¹² VHA, f. MNO, r. 1920, k. 490, 36a. odd., sign. 14-1/8, č. j. 91099.

¹³ VHA, f. MNO, r. 1919, k. 252, XII. odbor, bez č. j.

¹⁴ Tamtéž.

Striktní vyjádření Výboru národní obrany navíc vyvolalo následné reakce. Skupina poslanců Národního shromáždění vedená olomouckým arcibiskupem Stojanem vznesla na schůzi 6. ledna 1919 interpelaci na ministra národní obrany, jakým způsobem tedy bude duchovní péče o příslušníky armády napříště zajištěna. V odpovědi ministr Klofáč zopakoval, že vojenská správa trvá na zásadním stanovisku osobního náboženského přesvědčení a úplné osobní svobody. Nic tedy nezavazuje vojíny k výkonům náboženským, zároveň ale nic nebrání dobrovolně a nenuceně se jich účastnit. Připomenul, že dosud platí stav, kdy v každé nemocnici i posádce je stále ještě ustanoven vojenský kněz nebo i více. Aby ministr vyhověl interpelujícím poslancům, bylo velitelstvím nařízeno, aby se v týdenních rozkazech mužstvu oznamovalo, kdy a kde se o nedělích a svátcích bohoslužby konají. Zároveň odmítl přidělit vlastní vojenské duchovní jednotlivým vojenským útvarům na Slovensku s tím, že se jedná o oddíly okupační a nikoli vojsko táhnoucí do boje, tedy vojsko válečné v pravém slova smyslu. Proto bohatě postačuje, budou-li duchovní přiděleni pouze k posádkám.¹⁵ Přístup vojenské správy tak byl spíše smířlivý než radikální a reflektována byla i situace na Slovensku, kde se v následujících měsících duchovní měli velmi osvědčit a jejich práce, zvláště pak osvětová, byla vysoce hodnocena.¹⁶

Nová armáda měla být budována jako republikánské a demokratické vojsko oproštěné od nánosů habsburského monarchismu a militarismu. Bylo nutné zvážit, nakolik by se zájmy církve střetly s požadavkem vytvořit armádu, která má charakter nadstranického, odpolitizovaného organismu na bázi přísné ústavnosti. Výchova vojáků měla upevňovat jejich vědomí idey státu a jeho samostatnosti jako vzor občanské spolupráce, politické, sociální a národnostní snášenlivosti, měla posilovat pocit vlastenectví, který vede vojáka k obraně republiky a prosazovat ideu rozumného nacionalismu, na jehož základě se voják stává obráncem státu, kultury a národní tradice. Čelní představitelé československého vojenského duchovenstva se však k těmto požadavkům připojili a konstatovali, že jejich působení s těmito ideály nebude v rozporu. Katoličtí vojenští duchovní zdůrazňovali,

¹⁵ VHA, f. MNO, r. 1919, k. 252, XII. odbor, č. j. 492.

¹⁶ Více v kapitole *Boje na Slovensku*.

že instituce vojenských duchovních bude mít pro republiku a její vojsko praktický význam, neboť duchovní nepůsobí jen z náboženského hlediska, ale i z hlediska výchovně mravního, kulturního, osvětového a humánního a pomáhají vytvářet ideál československého vojáka. „Dnes spočívá duchovní správa v čs. armádě na jediné správném základě. Není komanda, není donucování, není šablonovitosti. Každému vojáku, který křesťansky cítí, poskytuje se příležitost, aby stal se účastným všech svátostí, aby účastnil se služeb božích a vyslechl kázání. Za tou příčinou jest přísně dodržován nedělní klid, aby každý příslušník branné moci mohl ukojit svůj duchovní hlad a splnit své náboženské povinnosti dle hlasu svého svědomí. Dnes spatřuje voják v duchovním svého pastýře a rádce, který pečuje o jeho duševní blaho. [...] Naše vojenské duchovenstvo jest proniknuto hlubokým vlasteneckým cítěním, dobře si vědomo své povinnosti, aby vychovávalo republice dobré a spolehlivé obránce a občany. Přijímá do jisté míry také úkol politický, zvlášť významný pro naši mladou republiku.“¹⁷ Bylo poukázáno i na to, že ani státy, ve kterých proběhla odluka státu a církve, nezrušily vojenskou duchovní službu. Evangeličtí vojenští duchovní nadto zdůrazňovali, že chtějí působit v armádě ve smyslu a duchu Husově a českých bratří, v duchu demokratickém, mravním a kulturním.¹⁸

Při rozhodování o dalším ponechání duchovní služby v armádě si vojenské úřady dokonce nechaly od zastupitelských úřadů v jednotlivých evropských zemích zpracovat zprávy, aby mohly zjistit a porovnat, jakým způsobem je v různých státech vojenská duchovní správa zajištěna a organizována.¹⁹

Nejistá budoucnost duchovní služby na počátku dvacátých let způsobovala nespokojenost i v řadách vojenských duchovních. V novinách se objevovaly anonymní texty, ve kterých se snažili obhájit svoje právo na další existenci v rámci armády a zdůrazňovali, že nechtějí být pouze trpěni z milosti, ale že jejich práce je pro vojáky opravdovým přínosem.²⁰ Pub-

¹⁷ VHA, f. MNO, r. 1919, k. 252, XII. odbor, bez č. j.

¹⁸ VHA, f. MNO, r. 1921, k. 496, 36 b. odd., sign. 37-1/3, č. j. 56000.

¹⁹ VHA, f. MNO, k. 130, prezídium, inv. č. 2915, sign. 22-55/7.

²⁰ Čs. *vojenské duchovenstvo*, Čech, 5. listopad 1920.

likování problémů však vzbuzovalo ještě větší nelibost vojenských úřadů. Duchovní oddělení se snažilo vysvětlovat, že podobný postup na veřejnosti vojenský klérus spíše poškozuje. Od vyšetřování, kdo z kněží jsou autory příspěvků,²¹ však bylo upuštěno s poukazem na svobodu tisku.²² V době, kdy se množily útoky na církve a v tisku byly na denním pořádku články tendující k vášnivým protikatolickým agitacím,²³ se superior Voneš snažil nespokojence uklidňovat. Vysvětloval jim, že nyní, když za nimi nestojí opora státní moci ani autorita vojenského biskupa, jsou odkázáni pouze na sílu ducha, na svůj vlastní osobní vliv a výsledky své práce v mezích demokratické svobody.²⁴ Aktivním kurátům bylo doporučeno, že má-li kdo jakékoli stížnosti, má je nikoli ventilovat na veřejnosti, ale řešit služební cestou přes MNO. Potíže spojené s pastorcí pak mají vylicít v pravidelných měsíčních zprávách o duchovní činnosti a ministerstvo se v odůvodněných případech postará o nápravu.²⁵

V souvislosti s unifikací a budováním kádrové armády do ní byla organicky začleněna i vojenská duchovní služba. Za situace plánované odluky církve a státu fungovala ve značném provizoriu a političtí i vojensští představitelé si byli dobře vědomi, že její budoucností se musejí vážně zabývat. „Ministerstvo národní obrany má zvláštní zájem na řešení těchto otázek, neboť v čs. armádě jest přítomně činnno 60 vojenských duchovních katolických, kteří rovněž jako jiní důstojníci jsou organicky do této armády zařazení,“²⁶ předeštel v květnu 1920 generální superior Voneš v informačních poznámkách určených pro zasedání ministerské rady. Následovaly další zprávy a vyžádané posudky, ve kterých popisuje minulou, současnou i budoucí práci vojenského kléru. „Abychom mohli odůvodnit své stanovisko [...], je třeba, abychom kriticky posoudili posavadní činnost vojenských duchovních v čs. armádě a na základě toho pak její praktický

²¹ VHA, f. MNO, r. 1921, k. 492, 36a. odd., sign. 28-1/4, č. j. 908142.

²² VHA, f. MNO, r. 1921, k. 493, 36a. odd., sign. 68-1/1, č. j. 200021.

²³ VHA, f. MNO, r. 1921, k. 492, 36a. odd., sign. 28-1/3-2, č. j. 373031.

²⁴ VHA, f. MNO, r. 1921, k. 492, 36a. odd., sign. 28-1/3, č. j. 372901.

²⁵ VHA, f. MNO, r. 1922, k. 3295, 36a. odd., sign. 28-1/3, č. j. 443146.

²⁶ VHA, f. MNO, r. 1920, k. 490, 36a. odd., sign. 13-9/1, č. j. 26528.

význam v celkových zájmech čs. armády. Činnost duchovních jest v první řadě nábožensky umravňující. Duchovní [...] nabádají mužstvo k mravnému životu dle zásad křesťanství, budí ve vojínu svědomí, jako nejhlubší základ mravního života, budí a pěstují smysl pro osobní zodpovědnost, pro pořádek a povinnosti a pěstují v něm lásku a oddanost k vlasti. [...] Jest této činnosti i nadále třeba?“²⁷ Na dalších stranách zmiňuje duchovní ve vojenských nemocnicích, osvětovou a výchovnou práci nebo vedení matrik. „Pokud republika bude museti udržovati stálou armádu, bude, jak z činnosti vojenských duchovních vysvítá, nadále nutno ponechati i tuto instituci vojenských duchovních dle stanovené organizace Ministerstva národní obrany.“²⁸

Voneš zároveň nastínil i možnou budoucí organizaci. Navrhuje, aby nebyl po způsobu bývalé rakouské armády zřízen polní vikariát podřízený vojenskému biskupovi, ale nadále ponechán generální superiorát v čele s generálním superiorem. „A sice z těchto důvodů: Nemnožiti již počet biskupů v Praze, kterých je nyní šest. Důstojnost generálního superiora odpovídá spíše demokratickému rázu armády. Styk s mužstvem a důstojnictvem i s vojenským duchovenstvem je pro generálního superiora užší, intimnější a snadnější než při důstojnosti biskupa. Generální superior je samostatnější vůči episkopátu, do jehož sboru by jako vojenský biskup náležel a jejich vlivu a kontrole podléhal.“²⁹ Zaobíral se rovněž otázkou přijímání duchovních do armády a předpokládal i přítomnost duchovních Církve československé a evangelíků. Připomínána byla i válečná zkušenost: „Jak z poslední války známo, sdílel vojenský kněz s vojínův všechna nebezpečnosti a útrapy válečné. S mužstvem byli přímo v zákopech a vystaveni nebezpečí nejenom zde, nýbrž i v nemocnicích jak v poli, tak i v zázemí. Uvádíme, že asi 60 polních kurátů buď přímo na frontě, nebo následkem útrap válečných v nemocnicích život ztratilo.“³⁰ O celém úseku od listopa-

²⁷ VHA, f. MNO, r. 1920, k. 490, 36a. odd., sign. 13-3/3, č. j. 70774.

²⁸ VHA, f. Generální inspektor československých vojsk (GI), k. 14, inv. č. 850, sign. 13-5/1.

²⁹ VHA, f. MNO, r. 1920, k. 490, 36a. odd., sign. 13-9/1, č. j. 26528.

³⁰ VHA, f. MNO, r. 1920, k. 490, 36a. odd., sign. 16-1/12, č. j. 51308.

du 1918 do jara 1920 můžeme hovořit jako o období stabilizace duchovní služby, které bylo poznamenáno improvizacemi a komplikacemi.

Mohlo by se zdát, že po recepci duchovní služby do československé armády nestálo nic v cestě jejímu klidnému a zdárnému působení. Zvláště po zkušenostech, které vojenské kruhy učinily s duchovními na Slovensku při jejich úspěšné a vysoce hodnocené osvětové činnosti.³¹ Ve skutečnosti však opak byl pravdou. Po celá dvacátá léta se duchovní služba pohybovala v neustálé nejistotě a provizoriu. Důvodem byl především nevyjasněný vztah mezi církví a státem a nedořešená odluka církve a státu, ke které v době meziválečné republiky nakonec nedošlo.

Přitom mnohdy o duchovní službu ani nešlo, již pouhá účast vojáků na bohoslužbách se stávala diskutovaným tématem. Ministerstvo se netajilo tím, že nejprůzračnější by bylo, kdyby se podařilo vojsko úplně neutralizovat od jakýchkoli náboženských projevů,³² avšak situace se jevila o mnoho složitější. Kritizována byla zejména přítomnost vojáků v průvodech, jako kupříkladu o Božím Těle v roce 1920 v Brně, v roce 1921 v Kroměříži³³ nebo v roce 1922 v Olomouci a Benešově, která se stala předmětem parlamentní interpelace.³⁴

Účast vojáků při bohoslužbách byla poprvé upravena výnosem č. 12797 z 21. března 1919 a upřesněna služebním předpisem A-I-1.³⁵ Účastí se rozumělo pouhé vykonání pobožnosti bez zjevné účasti na pořadatelských, nošení korouhví, baldachýnů, tvoření špalířů, stavění čestných stráží apod. Vojenské osoby se bohoslužeb měly účastnit ve vycházkovém stejnokroji. Používání součástí výzbroje a výstroje ke zvýšení lesku církevní slavnosti nebo obřadu bylo zakázáno, neboť jako státního majetku jich lze užívat pouze pro služební výkon. Každopádně se jednalo o dobrovolnou účast jednotlivých osob, účast celých oddílů nebo semknutých jednotek

---

³¹ Podrobněji v kapitole *Boje na Slovensku*.

³² VHA, f. MNO, k. 359, prezídium, inv. č. 6355, sign. 13-4/7, č. j. 16959.

³³ *Tábor je náš program čili husitské vojsko na klerikální parádě*, Stráž lidu, 1. 4. 1921.

³⁴ VHA, f. MNO, k. 149, prezídium, inv. č. 3097, č. j. 5386.

³⁵ VHA, f. Sbírka služebních knih branné moci (Sl. kn.), k. 1, inv. č. 1, sign. A-I-1, Služební řád, s. 172.

dovolena nebyla. Jestliže se přihlásil větší počet mužstva téhož vyznání, odeslal je velitel k náboženskému obřadu ve vycházkovém stejnokroji za velení rotmistra, nad padesát osob pod vedením důstojníka. K církevním slavnostem, na které byli zváni významní hosté i z civilní sféry, smělo posádkové velitelství vyslat své zástupce z řad důstojníků – deputace.³⁶ Používání vojenských hudeb při náboženských obřadech nebylo dovoleno, při náboženských slavnostech bylo možné účast vojenské hudby povolit, pokud o ní požádalo obecní nebo městské zastupitelstvo.³⁷ Toto ustanovení však bylo poněkud nekonkrétní, protože ne každému bylo zřejmé, kdy jde o obřad a kdy se jedná o slavnost.³⁸ Superior Medek,³⁹ který musel být v roce 1926 přímo požádán o přesné vymezení, v odpovědi uvedl, že Boží Tělo je z hlediska katolického církevní slavnost.⁴⁰

O rok dříve jeho předchůdce superior Bombera namítal: „Nedovedu pochopiti, proč by například vojíni katolíci nemohli ,mimo službu, zvláště pak v neděli a o církevních svátcích“⁴¹ účastniti se církevních slavností také tvořením špalíru a stavěním čestných stráží. Vždyť ve všech těchto případech nejde o žádnou manifestaci politickou, stavovskou nebo dokonce protistátní. Nikdo neodvází se přece tvrditi, že by snad v tvoření špalíru nebo stavění stráží spatřoval něco nečestného, co by se nesrovnávalo se stavem vojenským. [...] Také naši vojíni spontánně a dobrovolně často žádají, aby mohli při službách Božích u oltáře ministrovati, aby mohli

³⁶ VHA, f. MNO, k. 149, prezídium, inv. č. 3097, č. j. 5386.

³⁷ VHA, f. MNO, k. 608, prezídium, inv. č. 10458, sign. 13-4/3-2, č. j. 29462.

³⁸ VHA, f. MNO, k. 608, prezídium, inv. č. 10458, sign. 13-4/3, č. j. 29168.

³⁹ Gen. duch. Mons. Ignác Medek (narozený 21. ledna 1872 v Nítkovicích) po absolvování gymnázia studoval na teologické fakultě ve Štýrském Hradci a 21. července 1895 zde byl i vysvěcen. V letech 1895–1898 působil v civilní duchovní správě. Vojenským duchovním se stal v září 1898 a sloužil jako vojenský kaplan v Zadaru, vojenský kurát v nemocnicích v Přemyšlu, ve Štýrském Hradci a v Badenu a duchovní správce v Rivě. Jako polní kurát pobýval v poli na ruském i italském bojišti jako divizní farář a později jako přednosta polního superiorátu. Do československé armády se přihlásil v prosinci 1920.

⁴⁰ VHA, f. MNO, k. 608, prezídium, inv. č. 10458, sign. 13-4/3-3, č. j. 38269.

⁴¹ Zde cituje doslova ze služebního řádu.

tvorit čestnou stráž u Božího hrobu atd. Jde jen o katolíky, vojínů jiného náboženství aneb vojínů bezvěrců se to vůbec netýká. Rovněž mne překvapuje nařízení o hudbách výnosem rozlišujícím mezi církevními slavnostmi a náboženskými obřady [...] protože nějaká hranice mezi církevními slavnostmi a náboženskými obřady speciálně v náboženství katolickém vůbec není. [...] A jelikož každá armáda má největší oporu v náboženství svých vojáků, jelikož speciálně katolické náboženství učí, že vojíni mají ve svých vojenských představených spatřovati vykonavatele moci a representanty vůle Boží, jichž nutno co nejsvědomitěji poslouchati, že mají všechny své povinnosti konati z lásky k vlasti a z lásky k Bohu, poněvadž Bůh to žádá, prosím, aby vojenská správa přihlížejíc k náboženství svých vojáků, z tohoto hlediska řešila tuto otázku v naší armádě. Vždyť vojáků bezvěrců není ani deset procent.“⁴²

Rovněž poukazoval na nešťastné znění výnosu MNO č. j. 44988 z 26. ledna 1923, který označil za nepřípustné, aby vojenská hudba doprovázela mužstvo jdoucí do kostela: „Slováci vidí v něm hrot protináboženský, který trhá nitky s velkou námahou navazované. [...] Trpí při tom v první řadě vojsko, které má na konsolidaci slovenských poměrů největší zásluhu.“⁴³ Bombera přímo navrhl služební řád změnit a účast vojenských hudeb při slavnostech povolit. Argumentoval nejen tím, že se jich účastní generalita, důstojnictvo i vojíni a jedná se tak vlastně o akci armádní. Upozornil především na to, že stávající úprava vzbuzuje v Čechách, a především pak na Slovensku nelibost a vyvolává dojem, že vojenská správa úmyslně odstraňuje a potlačuje vše, co přispívá ke zvýšení náboženského projevu a úrovně bohoslužeb. Konečně vyjádřil podiv nad tím, proč by městská zastupitelstva měla rozhodovat o tom, jak mají v posádkových, a tedy vojenských kostelech probíhat bohoslužby.⁴⁴

Problém představovalo i samotné ohlašování konání bohoslužeb v rozkazech. Na základě novinové stížnosti několika nevěřících vojáků v Českých Budějovicích v roce 1923 přesunulo MNO oznamování bohoslužeb

⁴² VHA, f. MNO, k. 8635, prezídium, inv. č. 13442, sign. 13-1/5, č. j. 1136.

⁴³ VHA, f. MNO, r. 1923, k. 3302, 36a. odd., sign. 18-1/3, č. j. 338420.

⁴⁴ VHA, f. MNO, r. 1924, k. 3308, 36. odd., sign. 18-1/2, č. j. 3161.

z oficiální části rozkazu do rubriky *Návěští*. Také generální inspektor se přiklonil k názoru, že účast důstojníků rotmistrů a mužstva na náboženských obřadech a slavnostech je věcí jejich soukromého přesvědčení. Uveřejňováním v rozkazech by se jim přikládal ráz výkonu služebního. Bombera oproti tomu zdůrazňoval, že 90 % vojáků zasluhuje více ohledu než 10 % bezvěrců. Pokud cítí malá hrstka jako urážku svých citů, oznamují-li se bohoslužby v rozkaze, pak většina vnímá jako urážku svých náboženských citů, „oznamují-li se bohoslužby mezi zprávami typu: zaběhl se pes; prodá se kolo. [...] Dnes ví již každý šestiletý školáček, že ho nikdo nedonutí chodit do kostela anebo do hodin náboženských, nebude-li chtít. Není tedy nejmenší obavy, že uveřejnění bohoslužeb v rozkaze bude vykonávati na dorostlé muže nedovolený nátlak. Oznamování bohoslužeb v rubrice *Návěští* nemá praktického významu, protože *Návěští* se mužstvu obyčejně ani nečte“.⁴⁵ Navíc podle Bombery bohoslužby nejsou soukromými úkony, nýbrž oficiálními, neboť se při nich konají ohlášky snoubenců, které jsou přísně předepsány státními zákony.

K dalšímu upřesnění ustanovení o účasti vojáků na bohoslužbách došlo společně s úpravou svátků po přijetí zákona č. 65/1925 Sb. o svátcích a památných dnech republiky Československé z 3. dubna 1925, který stanovil památné a sváteční dny. Pro ně v oboru vojenské správy platil výnos MNO o nedělním klidu z roku 1923. Na církevní svátky v zákoně neuvedené bylo pohlíženo jako na dny pracovní. Osobám hlásícím se k dotčenému náboženskému vyznání však mělo být umožněno zúčastnit se bohoslužeb s tím, že musí být zaručen pravidelný chod služby. Jiný přístup platil pro civilní zaměstnance vojenských podniků a řídil se sjednanou kolektivní smlouvou.⁴⁶

V roce 1925 byla kritizována účast vojáků při průvodu Božího Těla v Dobřanech, v Brně⁴⁷ a v Košicích, kde ji umožnil generál Šnejdárek, a o rok později v Banské Bystrici generál Kadlec. „V neděli pořádali v Košicích dominikáni slavnost Božího Těla. Po obou stranách baldachýnu kráčeli vojáci s nasazenými bodáky, četa vojska šla vpředu a druhá četa vzadu. Vojenská

⁴⁵ VHA, f. MNO, k. 8635, prezídium, inv. č. 13442, sign. 13-1/5, č. j. 1136.

⁴⁶ VHA, f. MNO, k. 484, prezídium, inv. č. 8582, sign. 13-4/4-10, č. j. 6842.

⁴⁷ VHA, f. MNO, k. 8635, prezídium, inv. č. 13442, sign. 13-1/5, č. j. 1136.

Ačkoli meziválečná armáda měla být budována jako republikánské a demokratické vojsko oproštěné od nánosu předchozích tradic, určité zvyklosti a festivity byly převzaty. Dělostřelci z Lipníku nad Bečvou stěhují do kasáren obraz svojí patronky sv. Barbory (VHA).

hudba rovněž přítomná hrála. [...] Jak vidět, časy starého Rakouska se nám vrací. [...] Vojenské předpisy o možnosti něčeho podobného se nezmiňují a zdá se tedy, že z hranic předpisů bylo tím vybočeno. U vojína, který překročí večerku, je věc jasná – zavře se! U generála, který překročí předpisy je to věc komplikovanější. [...] Snad se však dotýčný případ dá omluvit ohledy politickými, aby získána byla ľudová strana, anebo aspoň aby ulomen byl hrot jejím výtkám, že Češi jsou pohani. Tuto omluvu nemůžeme přijmout. Ode kdy v naší armádě uplatňují se politické ohledy? Ode kdy dělá naše armáda politiku?⁴⁸

⁴⁸ VHA, f. MNO, k. 484, prezidium, inv. č. 8582, sign. 13-4/4-9, č. j. 33873.

Martin Flosman
S orlem i lvem 2. díl

**Příběhy českých vojenských duchovních
v dramatickém dvacátém století**

Přebal navrhl Karel Kárász.

Fotografie Archiv provincie Kongregace Nejsvětějšího vykupitele,
Diecézní archiv Biskupství brněnského, Duchovní služba AČR,
Katolickáteologická fakulta, Národní archiv, Obecní úřad Dřínov,
Památník národního písemnictví, Státní okresní archiv Tachov,
Jiří Svoboda, Vojenský historický archiv Praha, Vojenský historický ústav,
zbývající zdroje jsou uvedeny u konkrétních fotografií.

Redakce Stanislav Tumis.

Edice Traumata války, svazek 12.

Edici řídí Václav Kotrman.

Vydalo Nakladatelství Epoque, s. r. o.,
Kaprova 12, 110 00 Praha 1, ve spolupráci s Ústavem pro studium
totalitních režimů, Siwecova 2, 130 00 Praha 3, v roce 2019,
jako svou 734. publikaci.

První vydání, 496 stran.

Sazbu a litografii provedlo studio Prestig.

Vytiskl Akcent tiskárna Vimperk, s. r. o.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Knihy Nakladatelství Epoque můžete zakoupit u svého knihkupce
nebo si je lze objednat s 25% slevou přímo u nás:

v e-shopu na adrese: www.epocha.cz,

e-mailem na adrese: objednavky@epocha.cz,

písemně na adrese: Kaprova 12/40, 110 00 Praha 1 – Staré Město,
nebo telefonicky na čísle: 224 810 353.

---

facebook.com/nakladatelstvi.epocha